

SUOMEN KIEHTOVAT SUURPEDOT

-kouluvierailu alakoululaisille

Suurpetovierailun tavoitteena on jakaa tietoa Suomen suurpedoista. Vierailulla tutustutaan Suomen suurpetoihin ja niiden elämään sekä niiden merkitykseen luonnossa.

Suurpetovierailu tukee perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden toteutumista, etenkin laaja-alaisen oppimisen tavoitetta L7 sekä erityisesti ympäristöopin sisältöalueita S6 (vuosiluokat 1-2) sekä S4, S5 ja S6 (vuosiluokat 3-6) ja opetuksen tavoitteita T3, T4 ja T7 (vuosiluokat 1-2) sekä T1, T3, T6 ja T15 (vuosiluokat 3-6).

VIERAILUN RAKENNE:

1) Aloitus ja esittely

- vierailijan esittäytyminen ja Luontoliiton esittely

2) Aiheeseen virittäytyminen

- tunnistetaan ja nimetään suurpedot
- tehtävä: Keksi itsellesi suurpetonimi / Mitä mieltä?

3) Suurpetojen jäljillä -teema

- tutustutaan suurpetojen tuntomerkkeihin ja jälkiin
- tehtävä: Yhdistä suurpeto ja tuntomerkit

4) Suurpetojen elämää -teema

- tutustutaan suurpetojen elintapoihin ja käyttäytymiseen
- tehtävä: Tilannekuvia suurpetojen elämästä / Yhdistä suurpeto ja ominaisuus / Mikä suurpeto olen? / Totta vai tarua?

5) Suurpedot luonnossa -teema

- tutustutaan suurpetojen tehtävään luonnossa
- tehtävä: Tiesitkö, että...? / Hyviä uutisia...! / Suurpedot mediassa / Väritä suurpeto

6) Yhteenveto ja lopetus

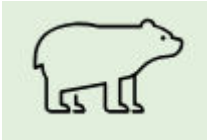
- lyhyt kertaus vierailun aiheesta ja teemoista
- palaute

DIAOHJE:

Osan dioista ylänurkkaan on merkitty symbolilla, minkä ikäisille oppilaille dia on tarkoitettu. Voit piilottaa/poistaa/skipata dioja esityksestä sen mukaan, minkä ikäisille oppilaille pidät tuntia.

TASSUT - n. 1.-4. -luokkalaisten tehtävä/dia

KARHU - n. 5.-6. -luokkalaisten tehtävä/dia

1) Aloitus ja esittely

→ *vierailijan esittäytyminen ja Luontoliiton esittely*

Aloitusdia: Suomen kiehtovat suurpedot

- vierailija esittelee lyhyesti itsensä ja kertoo, että tänään tutustutaan yhdessä Suomen suurpetoihin – niiden tuntomerkkeihin, elämään ja tehtävään luonnossa
- mitä tarkoittaa peto, tietääkö joku
 - peto on eläin, joka saalistaa ravinnokseen muita eläimiä
 - suurpeto on suurikokoinen petoeläin, joka on ravintoketjun huipulla, mikä tarkoittaa sitä, että sillä ei ole luontaisia vihollisia, mikään eläin luonnossa ei saalista sitä ravinnokseen

Lisätietoa:

Myös esim. kettu, siili, kissa ja koira ovat petoeläimiä.

Vaikka suurpedoilla ei ole luontaisia vihollisia eikä kukaan saalista niitä ravinnokseen, niin ahma väistää sutta ja karhua, ilves väistää sutta ja susi väistää yleensä karhua.

Dia: Luontoliitto

- vierailija kertoo olevansa Luontoliitosta ja esittelee Luontoliiton lyhyesti
- Kerro, että järjestämme lapsille ja nuorille toimintaa luonnossa, esimerkiksi kesäleirejä. Kysy, onko joku ollut joskus Luontoliiton leirillä.
- Lisäksi kerro, että Luontoliitto haluaa tarjota mahdollisuuksia viettää aikaa luonnossa, mutta erityisesti myös suojella sitä. Meillä on erilaisia toimintaryhmiä, joissa suojellaan esim. Itämerä, metsiä, ja suurpetoja, joista puhutaan tänään.

2) Aiheeseen virittäytyminen

→ tunnistetaan ja nimetään suurpedot

→ lähdetään liikkeelle oppilaiden mielikuvista, kokemuksista ja tunteista suurpetoihin liittyen

Diat: (ahman, ilveksen, karhun ja suden kuvat)

- tänään siis tutustutaan näihin eläimiin, tunnistaako joku, mitä eläimiä kuvissa on
 - tunnistetaan ja nimetään kaikki neljä suurpetoa
 - voit kysyä, tietääkö joku neljännen suurpedon ennen kuvan paljastamista

Dia: Ahma, Ilves, Karhu, Susi (suurpetojen kuvat ja nimet)

- Kokojärjestys - karhu on suurin ja ahma pienin
- nämä neljä suurpetoa – ahma, ilves, karhu ja susi – elävät Suomen luonnossa, onko joku nähnyt tai kuullut jonkin näistä suurpedoista ja jos on, niin missä

1.-4. luokkalaiset: Keksi itsellesi suurpetonimi

- ohjeistetaan ja tehdään tehtävä
- Tarkoituksena keksiä itselleen suurpetonimi, joka koostuu seuraavasti: oma nimi+kuvaileva sana (adjektiivi)+suurpeto. Esim. Matti hiipivä ilves
- tehtävän ajan voidaan näyttää edellistä diaa, jossa on suurpetojen kuvat ja nimet

5.-6. -luokkalaiset: Mieti parin kanssa

- ohjeistetaan miettimään parin kanssa 3 adjektiivia, jotka tulee suurpedoista mieleen
- käydään läpi ja kirjoitetaan esim. taululle

3) Suurpetojen jäljillä -teema

→ tutustutaan suurpetojen tuntomerkkeihin ja jälkiin

Otsikkodia: Suurpetojen jäljillä

- seuraavaksi lähdetään suurpetojen jäljille ja tutustutaan niiden tuntomerkkeihin ja jälkiin

1.-4. luokkalaiset: Tehdään tehtävämonisteesta yhdistämistehtävä

5.-6. luokkalaiset: Ei tehdä vielä tehtävämonistetta, käydään tuntomerkit läpi tiiviisti suoraan dioista.

Dia: Ahman tuntomerkit

- käydään läpi ahman tuntomerkit
 - Suomen suurpedoista pienin
 - ruskea turkki (väri vaihtelee vaaleanruskeasta tummanruskeaan)
 - päässä vaalea naamio
 - pienet, pyöreät korvat
 - tuuhea häntä
 - lyhyet jalat
 - kuuluu näätaeläimiin (esim. Saukko, kärppä, minkki)

Lisätietoa:

Ahman strategiset mitat:

AHMA	
Pituus	70-85 cm, häntä 15-25 cm
Säkäkorkeus*	40-45 cm
Paino, naaras	8-12 kg
Paino, uros	12-18 kg

* Säkäkorkeus = neljällä jalalla seisovan eläimen korkeus, joka mitataan maasta tasajaloin seisovan eläimen lapaluihin kaulan ja selän yhtymäkohtaan eli säkään

Ahma on sopeutunut kylmiin ja ankariin oloihin: pienet korvat jäävät pakkaselta lähes kokonaan muun turkin suojaan, karvapeite suojaa kosteudelta ja lämmittää hyvin, suuret tassut kantavat hyvin lumen päällä.

Ahma elää luonnossa 5-8-vuotiaaksi, se voi elää jopa 12-14-vuotiaaksi (vankeudessa ennätys on 17 vuotta).

Muita näätaeläimiä ovat esimerkiksi kärppä, lumikko, mäyrä, näätä ja sauikko.

Dia: Ilveksen tuntomerkit

- käydään läpi ilveksen tuntomerkit
 - täplikäs turkki (punaharmaa tai harmaanvaalea)
 - pitkä, hoikka ruumis
 - tupsukorvat
 - pitkät viikset
 - lyhyt, mustakärkinen häntä
 - kuuluu kissaeläimiin (ilves on meidän ainoa luonnonvarainen eli vapaana luonnossa elävä kissaeläimemme)
 - Osaa vetää kynnet sisään (tämä tieto helpottaa jälki-tehtävää myöhemmin)

Lisätietoa:

Ilveksen strategiset mitat:

ILVES	
Pituus	80-130 cm, häntä noin 20 cm
Säkäkorkeus	60-70 cm
Paino, naaras	14-17 kg
Paino, uros	17-21 kg

Ilves elää luonnossa 4-5-vuotiaaksi, vanhin Suomen luonnosta tavattu ilves on 15-vuotias (vankeudessa elää jopa 20-vuotiaaksi).

Muita kissaeläimiä ovat esimerkiksi kissa, jota pidetään lemmikkinä, sekä isot villit kissat, kuten jaguaari, leijona, leopardi, lumileopardi ja tiikeri, joita ei elä Suomen luonnossa.

Dia: Karhun tuntomerkit

- käydään läpi karhun tuntomerkit
 - Suomen suurin petoeläin
 - ruskea turkki (väri vaihtelee vaaleanruskeasta lähes mustaan)
 - suuri pää
 - pyöreät korvat
 - pitkä, kapeneva kuono
 - töpöhäntä
 - selässä kyttyrä
 - kuuluu karhueläimiin (pandat, jääkarhut)

Lisätietoa:

Karhun strategiset mitat:

KARHU	
Pituus	135-250 cm
Säkäkorkeus*, naaras	80-90 cm
Säkäkorkeus, uros	90-125 cm
Paino, naaras	100-200 kg
Paino, uros	140-320 kg

Suurin luonnosta tavattu (punnittu) suomalainen karhu on painanut 373 kg

Karhu on Suomen suurpedoista pitkäikäisin, se elää luonnossa 20-30-vuotiaaksi (vankeudessa lähes 50-vuotiaaksi).

Muita karhueläimiä ovat esimerkiksi isopanda, jääkarhu ja mustakarhu, joita ei elä Suomen luonnossa.

Dia: Suden tuntomerkit

- käydään läpi suden tuntomerkit
 - harmaa turkki (sävy voi vaihdella melkein valkoisesta melkein mustaan)
 - pystyt, pyöreäpäiset korvat
 - vinot silmät
 - pitkä kuono
 - pitkä, kaartuva häntä (ei mene kippuralle)
 - pitkät jalat
 - kuuluu koiraeläimiin (muistuttaa ulkonäöltään paljon koiraa) (muuta esim. Kettu ja koojotti)

Lisätietoa:

Suden strategiset mitat:

SUSI	
Pituus	100-140 cm
Säkäkorkeus, naaras	64-72 cm
Säkäkorkeus, uros	70-90 cm
Paino, naaras	35-45 kg
Paino, uros	40-60 kg

Susi elää luonnossa 5-8-vuotiaaksi, enintään 12-vuotiaaksi (vankeudessa ennätys on 20 vuotta).

Muita koiraeläimiä ovat esimerkiksi koira, jota pidetään lemmikkinä, sekä kettu, naali ja supikoira.

Bonus; Mistä erottaa koiran ja suden?

Lisätietoa:

Suurpetojen kannat ja esiintyminen Suomessa:

	KANNAN KOKO	LEVINNEISYYS
Ahma	noin 450 yksilöä (2023)	tavataan satunnaisesti lähes koko maassa, kannasta noin 40 % elää poronhoitoalueella, sen ulkopuolella runsain kanta on Suomenselän alueella ja maan itäosissa
Ilves	arviolta 2400-2600 aikuista (2023)	esiintyy koko maassa, yli 90 % kannasta sijaitsee poronhoitoalueen ulkopuolella, kanta on tiheä mm. Pohjois-Savossa, Keski-Suomessa, Etelä-Hämeessä ja Varsinais-Suomessa
Karhu	2140-2250 yksilöä (2024)	levinneisyysalue kattaa lähes koko maan, runsain kanta painottuu vahvasti itäiseen Suomeen, kanta on vankka erityisesti Pohjois-Karjalassa, Kaakkois-Suomessa ja paikoin myös Keski-Suomessa
Susi	arviolta 310 yksilöä (2023)	esiintymisen selvä painopiste on lännessä, vahvin kanta on Varsinais-Suomen, Satakunnan eteläosien, läntisen Uudenmaan, Etelä-Hämeen länsiosan ja Pohjois-Hämeen lounaisosan muodostamalla alueella

Kaikki: Tehdään tehtävämonisteesta tehtävä 3, yhdistä peto ja jälki

Dia: Kenen jälki?

- kurkataan suurpetojen tassunjälkiä
 - niitä voi nähdä hiekassa, kosteassa maassa tai lumella
 - karhu jättää vain harvoin lumijälkiä, tietääkö joku miksi (se ei yleensä liiku talvella, koska se nukkuu talviunta)
- mikä jälki mahtaa kuulua millekin suurpedolle, tietääkö joku

Dia: Ahma, Karhu, Ilves, Susi

- tässä jäljet ja niiden jättäjät
- tutkitaan jälkiä, mitä samaa/eroa niissä on
 - ahman ja karhun jäljet muistuttavat hieman toisiaan (pitkulainen muoto, viisi varvasta, kynnet ja kantapää näkyvät), mutta karhun jälki on paljon isompi
 - ilveksen ja suden jäljet muistuttavat hyvin paljon toisiaan (pyöreä muoto, neljä varvasta), mutta niissä on myös eroa (ilveksen jäljessä ei näy kynsiä, koska ilves pystyy vetämään kynnet sisään), jäljet ovat aika samankokoisia

Dia: Mitä muita jälkiä suurpedot voivat jättää luontoon?

- Kysy luokalta
- Jätöksiä
- Karvoja
- kynnen jälkiä (raapimisjälkiä) puihin
- haaskoja

Lisätietoa:

Ahman jälki:

- jäljessä näkyy yleensä osa kantapäästä (ahma on osittainen kanta-astuja), viisi varvasta ja kynnet
- etutassun jäljen pituus on 12-18 cm ja leveys 7-13 cm, takatassun jälki on pienempi ja kapeampi eikä siinä yleensä näy kantapäätä
- tassut ovat suuret suhteessa ruumiin kokoon ja painoon (ahman tassut kantavat hyvin lumen päällä)

Karhun jälki:

- jäljessä näkyy yleensä kantapään painallus (karhu on kanta-astuja), viisi varvasta ja kynnet
- etutassun jäljen pituus on 12-15 cm ja takatassun jäljen 18-25 cm, leveys on 11-17 cm
- takakäpälän jälki muistuttaa ihmisen paljasta jalanjälkeä, mutta on leveämpi ja kolmiomaisempi

Ilveksen jälki:

- jäljessä näkyy neljä varvasta (ilves on varvasastuja)
- ilves pystyy vetämään kynnet sisään, joten kynnet eivät yleensä näy jäljessä
- etutassun jäljen pituus 7-9 cm ja leveys on 6-12 cm (aikuisella yleensä vähintään 9 cm), takatassun jälki on suurin piirtein samankokoinen
- jälki on yleensä pyöreä
- jälkeä voi olla vaikea erottaa suden jäljestä
- tassut ovat suuret suhteessa ruumiin kokoon (ilves on sopeutunut liikkumaan lumessa)

Suden jälki:

- jäljessä näkyy neljä varvasta ja kynnet (syvässä lumessa kynnet eivät aina erotu)
- etutassun jäljen pituus noin 11 cm ja leveys on 8-12,5 cm (suurella uroksella yleensä yli 9 cm), takatassun jälki on noin sentin lyhyempi ja kapeampi
- jälki on yleensä soikea
- jälkeä voi olla vaikea erottaa koiran tai ilveksen jäljestä

Suurpedot jättävät jälkeensä tassunjälkien lisäksi myös muita jälkiä, mm.

- jätöksiä eli kakkaa (ja myös pissaa, kun ne esim. merkitsevät reviiriään eli omaa aluettaan)
- karvoja puihin tai maahan
- kynnenjälkiä (raapimisjälkiä) puihin
- haaskoja eli saalistamiensa eläinten raatoja (jos ne eivät jaksaa syödä koko saalista kerralla)

4) Suurpetojen elämää -teema

→ tutustutaan suurpetojen elintapoihin ja käyttäytymiseen

Otsikkodia: Suurpetojen elämää

- seuraavaksi tutustutaan suurpetojen elämään

5.-6. luokkalaisten: Tehtävämoniste. Pienempien oppilaiden kanssa suoraan aiheeseen.

Dia: Suurpedot liikkuvat paljon ja taitavasti

- suurpedot liikkuvat paljon, ne vaeltavat eli kulkevat pitkiä matkoja
 - silloin, kun ne ovat nuoria ja lähtevät emojensa luota etsimään uutta elinympäristöä
 - silloin, kun ne etsivät ruokaa
- suurpedot ovat varsin taitavia liikkumaan, vaikka ne ovatkin suurikokoisia
 - ne ovat kaikki vahvoja, kestäviä ja nopeita eläimiä
 - ahma kulkee hyppien tai laukaten, se kiipeää ketterästi puuhun ja on hyvä uimari, se on tosi utelias ja liikkuu koko ajan tutkien koloja ja mättäikköjä
 - ilves on notkea ja äänetön liikkuja, se pystyy loikkaamaan jopa kolmen metrin korkeudelle ja jopa seitsemän metriä pitkälle
 - karhu on hyvä kiipeilijä ja uimari, se juoksee paljon nopeammin kuin ihminen
 - susi liikkuu ravaten, sen kulku on vaivatonta ja se pystyy juoksemaan pitkiäkin matkoja
- vaikka suurpedot liikkuvat paljon, niitä on silti vaikea nähdä luonnossa, tietääkö joku miksi
 - ne liikkuvat yleensä hyvin hiljaa, lähes äänettömästi
 - ne liikkuvat pääasiassa illan hämärissä ja öisin, ahma ja karhu liikkuvat jonkin verran päivälläkin, mutta ilves ja susi yleensä lepäilevät päivällä
 - ne ovat arkoja ja pyrkivät välttämään ihmisiä
 - niillä on erittäin tarkat aistit, ne haistavat ja kuulevat ihmisen jo kaukaa ja ehtivät väistyä ennen kuin ihminen on lähellä

Lisätietoa:

Ahmalla on erittäin tarkka hajuaisti.

Ilveksellä on erittäin tarkka näkö- ja kuuloaisti. Se näkee erinomaisesti pimeässä ja sen kuulo on parempi kuin sudella (kissaeläimillä on parempi kuulo kuin koiraeläimillä).

Karhulla on erittäin tarkka kuulo- ja hajuaisti. Sen näköaisti on huono (silmät ovat pienet).

Sudella on erinomainen hajuaisti ja erittäin hyvä kuuloaisti.

Dia: Karhu on kaikkiruokainen

- karhulla on monipuolisin ruokavalio suurpedoista
 - se on kaikkiruokainen eli se syö sekä lihaa että kasviravintoa
 - se saalistaa itse ruokaa ja syö myös muiden suurpetojen jättämiä haaskoja eli kuolleiden eläinten raatoja

- se syö myös kalaa ja hyönteisiä (esim. muurahaisia ja toukkia) ja tykkää paljon hunajasta, mutta enimmäkseen se syö marjoja ja kasveja (esim. puiden lehtiä, heinää, ruohoa, juuria ja viljaa)
- muut suurpedot ovat lihansyöjiä
 - ilves syö pelkästään itse pyytämäänsä lihaa
 - ahma ja susi saalistavat itse ja syövät myös muiden jättämiä haaskoja sekä myös jonkin verran kasviravintoa, esim. marjoja
 - ahmaa sanotaan raadonsyöjäksi/haaskansyöjäksi, koska se syö suurpedoista eniten haaskoja

Lisätietoa:

Suurpedot syövät mm. hirvieläimiä (hirviä, kauriita, peuroja ja poroja), pieniä petoeläimiä ja nisäkkäitä (esim. jäniksiä, kettuja ja myyriä) sekä metsäkanalintuja (esim. metso ja teeri).

Ahma tekee ruokakätköjä, joihin se piilottaa itse pyydystämiään saaliita ja muiden petojen jättämiä haaskoja.

Ilves pyydystää kaiken ruokansa itse, koska se syö mieluiten tuoretta ruokaa. Se vaanii ja pyrkii yllättämään saaliinsa loikkaamalla sen kimppuun lähietäisyydeltä. Se ajaa vain harvoin saalistaan takaa pidemmän matkaa.

Susi saalistaa laumassa eli useampi susi yhdessä pyydystää ruokaa. Laumassa se voi saalistaa itseään suurempia eläimiä (yksin saalistavalle sudelle hirvi on liian iso saalis).

Karhu saalistaa juoksemalla/laukkaamalla, ja se jaksaa juosta pitkäänkin. Se voi myös vaania ja yllättää saaliinsa.

Dia: Karhu nukkuu talviunta

- karhu nukkuu lumisen ajan talviunta, tietääkö joku miksi (luonnossa on talvella hyvin vähän ravintoa karhulle)
 - se käy nukkumaan syksyllä (loka-marraskuussa) ja herää keväällä (maalis-huhtikuussa)
 - se ahmii syksyllä paljon marjoja ja kerää siten rasvaa kehoonsa, jotta pärjää talviunen ajan, rasvakerros on sekä vararavinto että lämmöneriste
 - se valmistautuu talviuneen valitsemalla ja valmistelemalla talvipesän, se vie pesään pehmikkeitä, esim. sammalia, varpuja ja heiniä
 - talvipesä voi olla vanhaan muurahaispesään tai kuivaan mäenrinteeseen kaivettu onkalo tai se voi olla päällekkäin taivuteltujen puunrunkojen alla tai kivien tai kallion muodostamassa luolassa
 - talviunen aikana se on välillä hereillä, mutta se ei syö, juo, kakkaa eikä pissaa ollenkaan

Dia: Susi elää laumassa

- susi on älykäs, leikkisä ja sosiaalinen laumaeläin (se on Suomen suurpedoista sosiaalisin)
 - susilauman muodostaa susipari eli uros- ja naarassusi (jotka ovat yhdessä koko elinikänsä) ja niiden eri-ikäiset pennut
 - laumassa on yleensä 5-7 sutta (suurimmissa laumoissa 11-15)
 - lauma on suden perhe, laumassa elävät sudet kiintyvät toisiinsa, susilauma pitää yhteyttä toisiinsa ulvomalla
 - susilaumalla on oma reviirinsä eli alue, jolla se elää, susilauma ei hyväksy lauman ulkopuolisia susia reviirilleen
- ahma, ilves ja karhu ovat yksineläjiä
 - vain niiden pennut elävät pieninä emojensa kanssa
 - myöskään ahma, ilves ja karhu eivät siedä muita lajitovereita omilla alueillaan

Dia: Suurpedot huolehtivat pennuistaan

- suurpedot ovat nisäkkäitä ja ne synnyttävät eläviä poikasia (Kysy tietääkö joku mitä tarkoittaa nisäkä?)
 - *Ei tarvitse kertoa, mutta lisätiedoksi:*
 - *ahma synnyttää 1-3 pentua talvella (helmikuussa) pesäänsä, ahmanpentu on syntyessään sokea, sitä peittää ohut, vaalea karva ja se painaa vain noin 100 g*
 - *ilves synnyttää 1-2 pentua keväällä (touko-kesäkuussa) synnytyspesään (voi saada joskus kolmekin pentua), ilveksenpentu on syntyessään sokea*
 - *karhu synnyttää 1-4 pentua talvella (tammi-helmikuussa) talvipesäänsä, karhunpentu on syntyessään sokea, kuuro, hampaaton, karvaton ja noin oravan kokoinen (painaa alle 0,5 kg)*
 - *susi synnyttää 3-6 pentua keväällä (huhti-toukokuussa) synnytyspesään, sudenpentu on syntyessään sokea ja kuuro ja se painaa alle 0,5 kg*
- koko susilauma auttaa sudenpentujen hoidossa ja joku susista, yleensä pentujen isosisko, toimii lastenvahtina, muut suurpetoemot hoitavat pentunsa yksin
- suurpedot huolehtivat pennuistaan hyvin
 - ne ruokkivat pentujaan, ensin imettävät niitä maidolla ja myöhemmin ruokkivat niitä muulla, kiinteällä ruoalla
 - ne opettavat pentujaan liikkumaan sekä hankkimaan ja syömään ruokaa luonnosta
 - ne suojelevat pentujaan vaaroilta, esimerkiksi muilta petoeläimiltä

Lisätietoa:

Ahma ja karhu ovat hitaita lisääntyjiä, niille ei yleensä synny pentuja joka vuosi. Ahma voi synnyttää vuosittain, mutta välissä voi olla myös useampi vuosi. Karhu synnyttää 2-3 vuoden välein. Ilves ja susi saavat pentuja joka vuosi.

Ahma voi kaivaa pesän itse lumen alle tai pesä voi olla valmiissa onkalossa. Ahman pesässä on käytäviä ja useita kammioita.

Ilveksen synnytyspesä on yleensä kivenkolossa tai kaatuneen puun juurakon alla.

Suden synnytyspesä on yleensä tiheäoksaisen kuusen alla tai onkalossa kivien tai juurakoiden alla. Susi voi myös itse kaivaa pesän hiekkapenkkaan tai se voi laajentaa jonkun toisen eläimen (esim. ketun) tekemää pesää.

Tehtävädia 1.-4. lk: Tehtävä: TILANNEKUVIA SUURPETOJEN ELÄMÄSTÄ / MIKÄ SUURPETO OLEN? / TOTTA VAI TARUA?

- ohjeistetaan ja tehdään tehtävä

Tehtävädia 5.-6. lk: Tehtävä: totta vai tarua

Pyydetään oppilaita nousemaan ylös. Sanotaan väittämä, ja oppilaat kurkottavat kattoon, jos se on totta, tai menevät kerälle kyykkyyn, jos se on tarua.

Susi nukkuu talviunta. (tarua -> karhu)

Karhu on kaikkiruokainen. (totta)

Ilves elää laumassa. (tarua -> susi)

Ahma syö mieluiten haaskoja. (totta)

Karhu kommunikoi ulvomalla. (tarua -> susi)

Ahma piilottaa ruokaa kätköihin. (totta)

Ilves on näätaeläin. (tarua -> ahma)

Susi on Suomen suurpedoista sosiaalisin. (totta)

Ahma synnyttää pentunsa keväällä. (tarua -> ilves ja susi)

Karhu on hyvä kiipeilijä ja uimari. (totta)

Susi kuuluu kissaeläimiin. (tarua -> ilves)

Ilves pystyy loikkaamaan korkealle ja pitkälle. (totta)

Karhu synnyttää pentuja joka vuosi. (tarua -> ilves ja susi)

Susi on erittäin uhanalainen. (totta)

Ahma on Suomen suurin petoeläin. (tarua -> karhu)

Ilves syö vain lihaa. (totta)

5) Suurpedot luonnossa -teema

- *avataan uhanalaisuuden käsite*
- *tutustutaan suurpetojen tehtävään luonnossa*

Otsikkodia: Suurpedot luonnossa

- seuraavaksi tutustutaan suurpetojen tehtävään luonnossa

Dia: Ovatko suurpedot vaarallisia?

Vierailuilla ei haluta lietsoa vaan vähentää petopelkoa. Tämä on kuitenkin kysymys, joka varmasti mietityttää lapsia, joten aihetta on tärkeää käsitellä.

- Suurpedot ovat petoja – niillä on terävät kynnet ja hampaat, ja ne saalistavat muita eläimiä
- On todella harvinaista, että suurpeto hyökkäisi ihmisen kimppuun – pedot väistävät huomatessaan ihmisen. Erinomaisen haju- ja kuuloaistin avulla se aistii ihmisen jo kaukaa ja piiloutuu tai poistuu paikalta.
- (Suomessa ilvesten tai ahmojen ei tiedetä koskaan tappaneen ihmistä, suden viimeksi melkein 150 vuotta sitten ja karhun melkein 30 vuotta sitten. Esim. Hevoset, koirat ja ampieiset aiheuttavat paljon enemmän kuolemantapauksia. Kuolemasta ei tarvitse kuitenkaan puhua ainakaan pienimmille alakoululaisille.)
- Kotieläimille, kuten lampaille tai poroille, pedot voivat olla vaarallisia. Kotieläimiä voidaan suojella pedoilta esim. hyvillä aitauksilla.

Dia: Ahma ja susi ovat erittäin uhanalaisia

- Mitä tarkoittaa uhanalainen? jokin laji on uhanalainen silloin, kun lajin edustajia on jäljellä niin vähän, että laji on vaarassa kuolla sukupuuttoon eli hävitä kokonaan (joko joltakin alueelta tai koko maailmasta)
- ahma ja susi ovat Suomessa erittäin uhanalaisia, niitä on niin vähän, että ne ovat vaarassa kadota Suomen luonnosta, tietääkö joku, mikä ahmaa ja sutta uhkaa
 - niitä uhkaa se, että ihmiset metsästävät niitä
 - ne ovat rauhoitettuja eläimiä, mikä tarkoittaa sitä, että niitä ei saa metsästää vapaasti – niitä saa metsästää vain, jos siihen saa poikkeusluvan
 - niitä metsästetään poikkeusluvilla ja myös salaa ilman lupaa eli laittomasti
 - Karhuja noin 2400, ilveksiä noin 2500, ahmoja noin 400, susia noin 300. Vrt. Saimaannorppia on enemmän kuin susia, noin 500 (tosin Saimaannorppia ei ole missään muualla, susia on).

Lisätietoa:

Suurpetojen uhanalaisuus Suomessa:

	UHANALAISUUS- LUOKKA 2019	UHANALAISUUTEEN JOHTANEET SYYT	UHKATEKIJÄT TULEVAISUUDESSA	UHANALAISUUS- LUOKKA 2015
Ahma	erittäin uhanalainen	pyynti	pyynti	<i>erittäin uhanalainen</i>
Ilves	elinvoimainen			<i>silmälläpidettävä</i>
Karhu	silmälläpidettävä	pyynti	pyynti	<i>silmälläpidettävä</i>
Susi	erittäin uhanalainen	pyynti	pyynti	<i>erittäin uhanalainen</i>

Lisätietoa:

Suurpetoja halutaan metsästää, koska niitä ei tunneta, niistä ei tiedetä tarpeeksi, niitä pelätään, niitä vihataan, ne tappavat jonkun verran kotieläimiä (esim. poroja, lampaita ja koiria)...

Dia: Uhanalaisuusluokat

- Vain 5.-6.-luokkalaisille
 - Uhanalaisuudessa on asteita, eli karhukin on silmällä pidettävä laji, vaikka ei ole uhanalainen
 - Käydään kevyesti läpi uhanalaisuusluokat
 - Uhanalaisina pidetään punaisella taustalla merkittyihin luokkiin kuuluvia lajeja
- suurpedot kuitenkin kuuluvat luontoon niin kuin kaikki muutkin eläimet ja me ihmiset, suurpedoilla on oma tehtävänsä luonnossa, tietääkö joku, mikä on suurpetojen tehtävä luonnossa, miksi on tärkeää, että niitä on olemassa

Dia: Suurpedot pitävät luonnon tasapainossa

- suurpedot pitävät luonnon tasapainossa, terveenä ja monimuotoisena
 - ne syövät kasveja syöviä eläimiä ja pieniä petoeläimiä, ja sen ansiosta kaikille eläimille riittää luonnossa paremmin ruokaa, kun kasvinsyöjiä ja pienpetoja ei ole liikaa
 - niiden saaliiksi jäävät usein huonokuntoiset ja sairaat eläimet, ja sen ansiosta niiden saaliseläinlajit säilyvät terveempinä ja elinvoimaisempina, kun taudit eivät pääse leviämään sairaista eläimistä terveisiin
 - ne jättävät jälkeensä haaskoja, ja sen ansiosta monet eläimet saavat helpommin ruokaa

- esim. kettu, kärppä, lumikko, näätä, hiiri, myyrä, päästäinen
- monet linnut, esim. tikat, tiaiset, varislinnut, maakotka
- hyönteiset, toukat, pieneliöt
- suurpedoista erityisesti ahma on riippuvainen muiden suurpetojen jättämistä haaskoista
- Voivat vaikuttaa myös metsien kasvuun: pedot pitävät kasvinsyöjien kantoja kurissa. Jos hirvieläimiä on liikaa, eivät puuntaimet pääse kasvamaan, mikä vaikuttaa koko ekosysteemiin.

Dia: Tehtävämoniste kohdat 4 ja 5

- Yhteinen kaikille, eri monisteet

6) Yhteenveto ja lopetus

→ *lyhyt kertaus vierailun aiheesta ja teemoista*

→ *palaute*

- kerrataan lyhyesti, mikä oli vierailun aihe ja mitä teemoja käsiteltiin (aiheena oli Suomen suurpedot, tutustuttiin suurpetojen tuntomerkkeihin ja jälkiin, niiden elämään ja niiden tehtävään luonnossa)
- kysytään, jäikö oppilaille jotain erityistä mieleen, oppivatko he jotain uutta tai haluavatko he vielä kysyä jotain
- jos vierailun alussa tehtiin **KEKSI ITSELLESI SUURPETONIMI** -tehtävä, voidaan palata siihen ja kysyä, onko oppilaiden mielikuva/käsitys muuttunut suurpedoista yleensä tai siitä suurpedosta, jonka he vierailun alussa valitsivat suurpetonimeensa. Jos kysyttiin adjektiiveja, voidaan katsoa taululle kirjoitettuja adjektiiveja ja pohtia yhdessä, tuliko taululle lisättävää tai muutoksia vierailun aikana.

Dia: Sanaselityspeli

- Pelataan sanaselityspeliä, jos aikaa on vielä. Ei haittaa, jos ei ole. 😊

Lopetusdia: Kiitos!

- kiitetään oppilaita osallistumisesta ja pyydetään heiltä palautetta vierailusta viittausäänestyksellä
 - Kuinka moni oppi jotain uutta? (Voit kysyä mitä, muutamia vastauksia)
 - Mikä oli vierailulla kivointa? (Voit kysyä muutamia vastauksia)
 - Peukkuarvosana vierailulle (ylös-keskelle-alas)

MATERIAALISSA KÄYTETTYJÄ LÄHTEITÄ:

Holmala, Katja: Suurpedot Suomen luonnossa. Otava, 2024.

<https://luontoliitto.fi/toimintaryhma/susiryhma/susitietoa/>

<https://punainenkirja.laji.fi/>

<https://www.luke.fi/fi/luonnonvaratieto/tiedetta-ja-tietoa/suurpedot/suurpetojen-jaljilla-koulumateriaalit>

<https://www.suurpedot.fi/>

Heinonen, Minja: Lasten suurpeto-opas. Luontoliitto ry.

Suurpetovierailun ohje kouluvierailijalle. [Suurpetovierailijan ohjeet.pdf](#)

Tuntirunko, suurpetovierailu. [Tuntirunko suurpedot.pdf](#)